

Рассмотрено историческое развитие финансовой математики как науки и ее роль в экономических отношениях. Отмечено, что финансовая математика позволяет оценивать и точнее предсказывать изменения основных микро- и макроэкономических факторов, способствовать становлению рыночной экономики и "открытого общества".

Финансовая математика, математический инжиниринг, коммерческая деятельность, финансовые операции, финансовые рынки.

Considers the historical development of financial mathematics as a science and its role in economic relations. It is noted that financial mathematics allows to assess and accurately predict changes in basic micro and macroeconomic factors that contribute to the establishment of a market economy and "open society".

Financial Mathematics and Engineering Mathematics, commercial activities, financial transactions and financial markets.

УДК 658.011.12(075.8)

СУЧАСНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ В ДОРАДНИЦТВІ

**О. І. Шаманська, кандидат економічних наук
А. В. Спірін, С. І. Кормановський, кандидати технічних наук
І. В. Твердохліб, старший викладач
Вінницький національний аграрний університет***

Наведено та проаналізовано сучасні методи навчання в дорадництві, такі як: пояснювально-ілюстративний, репродуктивний, метод проблемного викладу, частково-пошуковий, або евристичний, дослідницький.

Дорадництво, дорадчі служби, навчання в дорадництві, методи навчання, ділові ігри.

У період переходу України до нових ринкових відносин з 1991 р. утворився вакуум між виробниками сільськогосподарської продукції та її споживачами. Тоді й постала необхідність у дорадництві, тобто, інформаційно-консультаційній допомозі сільгоспвиробникам та населенню. Причому, головна суть дорадчої діяльності полягає в тому, щоб, по-перше, подати виробнику в доступній формі необхідні йому наукові напрацювання. Тому рекомендації дорадчої служби – це інструкція щодо використання наукових розробок. По-друге, допомогти виробнику зорієнтуватись у

© О. І. Шаманська, А. В. Спірін,
С. І. Кормановський, І. В. Твердохліб, 2014

складному, різноманітному та часто суперечливому інформаційному потоці, що надходить від науки, агробізнесу тощо. З цього випливає, що освіта в дорадництві – вельми важливий процес, який стосується як кінцевих виробників, так і дорадників та експертів-дорадників – кожного на своєму рівні [1, с. 256].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Нині багато вчених працюють над дослідженням такого питання, як дорадчі служби та методи навчання у дорадництві. Серед них: О. А. Галич, В. Г. Кремінь, С. М. Ніколаєнко, М. Ф. Степко, В. В. Ягупов, І. А. Зязюн, Л. В. Крамущенко, І. Ф. Кривонос, В. І. Бондар.

Мета дослідження – вивчення та аналіз сучасних методів навчання в дорадництві.

Виклад основного матеріалу. На сьогодні доволі актуальним є питання вибору такої організаційної моделі дорадчих служб, яка б забезпечила максимальний і швидкий ефект з найменшими затратами.

Аналіз економічної літератури показав, що метод навчання слід розглядати як спосіб подання інформації дорадника у процесі його пізнавальної діяльності. Серед найбільш розповсюджених методів навчання у дорадництві слід виокремити такі:

1. *Пояснювально-ілюстративний або інформаційно-рецептивний метод.*

Назва цього методу походить від двох слів: інформація й рецепція (сприйняття). Дорадники одержують знання на заняттях, з навчальної або методичної літератури, через екранний посібник у "готовому" вигляді. Дорадники сприймають і осмислюють факти, оцінки, висновки й залишаються в межах репродуктивного (відтворюючого) мислення. Зазначений метод набуває широкого застосування у закладах для передачі великого масиву інформації. Інформаційно-рецептивний метод сам по собі не формує в дорадника умінь і навичок використання отриманих знань і не гарантує їх свідомого й міцного запам'ятовування.

2. *Репродуктивний метод.* Діяльність дорадника має алгоритмічний характер, тобто, виконується за інструкціями, приписами, правилами в аналогічних, подібних до показаного зразка ситуаціях. Організовується діяльність дорадників за кількаразовим відтворенням засвоєваних знань. Для цього використовуються різноманітні практичні роботи, програмований контроль, різні форми самоконтролю. Застосовується у взаємозв'язку з інформаційно-рецептивним методом (який передує репродуктивному), разом з яким вони сприяють формуванню знань, навичок і вмінь у дорадників, формують основні розумові операції (аналіз, синтез, узагальнення, перенос, класифікація). Але цей метод не гарантує розвитку творчих здатностей дорадника [2, с. 121].

3. *Метод проблемного викладу.* Педагог до викладу матеріалу ставить проблему, формулює пізнавальне завдання на основі різних джерел і засобів. Потім показує спосіб вирішення поставленого завдання. Спосіб досягнення мети – розкриття системи доказів, порівняння точок зору, різних підходів. У свою чергу, дорадники стають свідками й співучасниками

наукового пошуку. Дорадники не тільки сприймають, усвідомлюють і запам'ятовують готову інформацію, але й стежать за логікою доказів, рухом думки педагога. Цей метод широко використовується в практиці вищих навчальних закладів [5, с. 17].

4. *Частково-пошуковий, або евристичний, метод.* Полягає в організації активного пошуку вирішення висунутих у роботі (або сформульованих самостійно) пізнавальних завдань. Відтак, пошук рішення відбувається під керівництвом педагога, або на основі евристичних програм і вказівок. Процес мислення здобуває продуктивний характер, поетапно направляється й контролюється педагогом або самими слухачами на основі роботи над програмами (у тому числі й комп'ютерними) і навчальними посібниками.

Такий метод дозволяє активізувати мислення, викликати зацікавленість до пізнання в подальших робочих ситуаціях.

5. *Дослідницький метод.* Здійснюється аналіз матеріалу, постановки проблем і завдань та короткого усного або письмового інструктажу дорадників. Вони самостійно вивчають літературу, джерела, ведуть спостереження й виміри та виконують інші дії пошукового характеру. Завдання, які виконуються з використанням дослідницького методу, повинні містити в собі всі елементи самостійного дослідницького процесу (постановку завдання, обґрунтування, припущення, пошук відповідних джерел необхідної інформації, процес вирішення завдання). У даному методі найбільш повно виявляються ініціатива, самостійність, творчий пошук у дослідницькій діяльності. Навчальна робота безпосередньо переростає в наукове дослідження [2, с. 129].

Проведений аналіз показав, що існує ще одна класифікація методів, побудована на основі виокремлення джерел передачі змісту:

- *словесні:* джерелом знання є усне або друковане слово (розповідь, бесіда, інструктаж тощо);
- *практичні:* дорадники одержують знання й уміння, виконуючи практичні дії (вправи, тренування, самоуправління);
- *наочні:* джерелом знань є спостережувані предмети, явища, наочні приклади (ілюстрування, показ).

Важливим методом у навчанні дорадництва є такий метод, як дискусійний. Елементи дискусії (суперечки, зіткнення позицій, навмисного загострення й навіть перебільшення суперечностей в обговорюваному змістовному матеріалі) можуть бути використані майже в будь-яких організаційних формах навчання, включаючи лекції. У лекціях-дискусіях звичайно виступають два викладачі, що захищають принципово різні точки зору на проблему, або один викладач, що володіє артистичним дарунком перевтілення (у цьому випадку іноді використовуються маски, прийоми зміни голосу) [3, с. 257].

Предметом дискусії можуть бути не тільки змістовні проблеми, але й моральні, а також міжособистісні відносини самих учасників групи. Результати таких дискусій (особливо коли створюються конкретні ситуації морального вибору) набагато сильніше модифікують поведінку людини,

ніж просте засвоєння деяких моральних норм на рівні знання. Дискусійні методи є засобом не тільки навчання, але й виховання.

Ділова гра є методом активного навчання у дорадництві. Розрізняють три сфери застосування ігрового методу: *навчальна сфера*: навчальний метод застосовується в навчальній програмі для навчання, підвищення кваліфікації. *Дослідницька сфера*: використовується для моделювання майбутньої професійної діяльності з метою вивчення прийняття рішень, оцінки ефективності організаційних структур і т.д. *Оперативно-практична сфера*: ігровий метод використовується для аналізу елементів конкретних систем, для розробки різних елементів системи освіти.

Позитивними факторами в застосуванні ділових ігор є: висока мотивація, емоційна насиченість процесу навчання; підготовка до професійної діяльності; післяігрове обговорення, що сприяє закріпленню знань.

Основою активних методів є те, що у процесі діалогу розвиваються комунікативні здатності, уміння вирішувати проблеми колективно; розвивається мова дорадника.

Одним з інноваційних методів навчання у дорадництві є застосування навчальних комп'ютерних моделей. Комп'ютерне моделювання використовують як засіб розробки і перевірки, вимірювання, визначення принципів і закономірностей будови й функціонування соціальних процесів, систем та їх прогнозування, для розробки рекомендацій щодо управління різними соціальними явищами, процесами, системами.

Методи навчання спрямовані не тільки на передачу та сприймання знань, умінь і навичок, а й мають значно ширший діапазон дій, який виражається у функціях навчального процесу: освітній, виховній, розвивальній.

Освітня функція як основа передбачає застосування тих методів і прийомів керування дорадниками, які сприяли б успішному засвоєнню знань, умінь, наукового світогляду та його відповідних складових – переконань, як упевненості у правильності своїх знань. Тут застосовується вся палітра методів, що класифіковані вище. Освітня функція служить для здійснення завдань творчого характеру, художньо-естетичного ставлення до явищ природи та суспільного життя.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, це тільки кілька з тих методів, які можна успішно використовувати під час навчання дорадників задля розроблення дійсно ефективної програми. Розробка програми – дуже артистична фаза навчання дорадників, це процес трансформації мети та завдань в освітні заходи. Чим краще викладач розуміє потреби дорадника, чим ретельніше підбирає методи навчання, тим швидше це навчання буде мати успіх і досягне своєї мети: сприяти прогресивним змінам у знаннях, навичках, ставленні, сподіваннях, тобто, сприяти позитивним змінам у житті.

Список літератури

1. О. А. Галич. Сільськогосподарське дорадництво : навч. посіб. / О. А. Галич, О. О. Сосновська. – К. : ЦУЛ, 2007. – 368 с.
2. Вища освіта в Україні : навч. посіб. / [В. Г. Кремінь, С. М. Ніколаєнко, М. Ф. Степко та ін.] ; за ред. В. Г. Кременя, С. М. Ніколаєнка. – К. : Знання, 2005. – 327 с.
3. Ягупов В. В. Педагогіка : навч. посіб. – К. : Либідь, 2002. – 560 с.
4. Педагогічна майстерність : підручник / [І. А. Зязюн, Л. В. Крамущенко, І. Ф. Кривонос та ін.] ; за ред. І. А. Зязюна. – 2-ге вид., допов. і переробл. – К. : Вища школа, 2004. – 422 с.
5. Бондар В. І. Дидактика: ефективні технології навчання студентів / В. І. Бондар. – К., 1996. – 67 с.

Приведены и проанализированы современные методы учебы в консультационной деятельности, такие как: объяснительно-иллюстративный, репродуктивный, метод проблемного изложения, частично-поисковый, или эвристический, исследовательский.

Консультационная деятельность, совещательные службы, учеба в консультационной деятельности, методы учебы, деловые игры.

In the article modern methods over of studies are brought and analysed in agricultural consulting, such as: explanatory-illustrative method, reproductive method, method of problem exposition, partly-searching, or heuristic method and research method.

Agricultural consulting, deliberative services, studies in agricultural consulting, methods of studies, business games.

УДК 338.439

МАРКЕТИНГОВІ ІНСТРУМЕНТИ ВИХОДУ ПІДПРИЄМСТВА НА НОВІ ЗАРУБІЖНІ РИНКИ

О. Ф. Шаповал, кандидат економічних наук

Л. О. Коннова, старший викладач

Т. С. Кириченко, магістрант*

Національний університет харчових технологій

Досліджено механізм розширення каналів та ринків збуту продукції підприємства в процесі виходу на нові зарубіжні ринки країн Європи.

Канали збуту продукції, зарубіжні ринки, маркетингові інструменти, біопаливо, ринки збуту продукції.

* Науковий керівник – кандидат економічних наук, доцент О. Ф. Шаповал

© О. Ф. Шаповал, Л. О. Коннова, Т. С. Кириченко, 2014